

20. Ющенко В. «Если деспотию не остановит парламент — заговорит улица»: беседовала Юлия Мостовая // Зеркало недели. — 2002. — № 49. — С. 2.
21. Яцембська І. Піррова перемога — поки що в першому читанні // Народна газета. — 2004. — № 10. — С. 1.

Анотації

Kucheruk M. S. Попытки изменить Конституцию (2003–2005 гг.) и позиция Народного Руха Украины.

Изучение конституционных процессов имеет чрезвычайно важное значение. До сих пор не проведена конституционная реформа, и не разрешены противоречия в системе распределения властных полномочий. Это и есть тот тормоз в развитии современной Украины, который не позволяет двигаться дальше. Цель статьи — изучение процесса борьбы за проведение конституционной реформы как одной из составляющих демократического общества и роли Народного Руха Украины в процессе демократизации страны.

Kucheruk M. S. Attempts to change the Constitution (2003–2005) and position of Narodny Rukh of Ukraine.

Studying of the constitutional processes is the matter of extremely great importance. Till now the constitutional reform is not held, and contradictions in the system of distribution of the office are not resolved. It is the obstacle in the development of modern Ukraine which doesn't allow the country to move on. The purpose of article is to study the process of struggle for the constitutional reform as one of the components of a democratic society and a role of Narodny Rukh of Ukraine in the process of country's democratization.

В. С. Лопаків

СИСТЕМА ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: СЬОГОДНІ І ЗАВТРА

Пенсійне забезпечення громадян є важливою складовою соціальної політики держави. Рівень життя пенсіонерів — це один з найголовніших індикаторів, за яким можна судити про соціальний захист населення в країні. Чинною Конституцією та Декларацією про державний суверенітет Україну оголошено соціальною державою, а основним принципом соціальної держави є забезпечення гідних умов для життя людини. Проте

з огляду на економічну ситуацію в країні проблема соціального захисту населення, зокрема пенсійного забезпечення, залишалась однією з найгостріших у сфері соціально-економічного розвитку. Протягом останніх років спостерігаються помітні позитивні зрушення, що стосуються добробуту населення: зростає рівень заробітної платні та соціальних, зокрема пенсійних виплат, загалом підвищується рівень життя населення.

Вивченню проблем пенсійного забезпечення присвячено праці таких учених та науковців, як І. Багнюк, І. Шклярська, Л. Поволоцька, Б. Надточій та ін., які ще раз доводять актуальність обраної теми.

Дана тема є досить актуальною в теперішній час, тому метою цього дослідження є виокремлення основних проблем у пенсійному забезпеченні та формування передумов для покращення пенсійної системи України.

Сутність проблеми пенсійного забезпечення полягає в розробленні нових підходів і механізмів дослідження цього питання з урахуванням зарубіжного досвіду проведення пенсійних реформ. В сьогоденних економічних умовах в Україні пенсійна реформа стала вкрай необхідною [5]. В цьому зв'язку особливу увагу треба звернути на докорінну зміну основ пенсійного забезпечення з метою вдосконалення механізмів фінансування пенсій, створення умов для накопичення додаткових пенсійних заощаджень на добровільних засадах із зростанням заробітної плати, встановлення чіткої залежності розміру пенсії від сплачених внесків і страхового стажу.

Право на призначення пенсії за віком мають застраховані особи, котрі досягли пенсійного віку — чоловіки 60 років, жінки 55 років — і мають не менше 5 років страхового стажу. Однак у разі, коли пенсіонер відмовляється від отримання пенсії і продовжує працювати, її розмір буде збільшено за відповідною шкалою. Це збільшення коливається від 3 % за один рік відстрочки виходу на пенсію до 85,32 % за десять років пізнішого отримання пенсії [1].

Зміни в пенсійному забезпеченні громадян зумовлені тим, що:

– середній розмір виплачуваних пенсій був дуже низький, і це спонукало багатьох людей продовжувати працювати після досягнення пенсійного віку;

– платники пенсійних внесків не задоволені надмірно високими ставками пенсійних внесків. Роботодавці змушені сплачувати до пенсійної системи третину фонду заробітної плати. Це підвищує собівартість продукції та знижує її конкурентоспроможність, стримує зростання заробітної плати, не сприяє залученню інвестицій, легалізації тіньового сектора економіки та доходів населення;

– розмір пенсій практично не залежав від трудового стажу і сплачених пенсійних внесків. Через економічні проблеми в Україні було запроваджено штучне обмеження максимального розміру пенсій, що призвело до «зрівнялівки» в пенсійному забезпеченні;

– змінилася демографічна ситуація в країні. Солідарна пенсійна система залежить від демографічних ризиків, а її стабільність — переважно від співвідношення між кількістю пенсіонерів і платників пенсійних внесків. Сучасна демографічна ситуація у світі і в Україні окрема характеризується «старінням нації». Це означає збільшення частки пенсіонерів у структурі населення, тобто згодом кожний працівник буде «утримувати» відносно більшу кількість пенсіонерів. У нашій державі демографічна ситуація одна з найскладніших в Європі [3]. Якщо на початку 60-х років ХХ ст. населення України старше 60 років становило 11 %, то сьогодні його кількість майже подвоїлась, а від 2011 р. почне стрімко зростати до рівня майже 30 %. Під демографічного навантаження буде досягнуто в 30-ті роки нинішнього століття: на 10 осіб працездатного віку припадати-ме 11 пенсіонерів, тобто один працівник утримуватиме одного пенсіонера [4];

– вносяться зміни у світову практику. Пенсійні системи вдосконалюються практично в усіх країнах, зокрема з високорозвиненими суспільними відносинами. Це зумовлено насамперед тенденціями старіння населення. В зв'язку з цим запроваджуються системи пенсійного забезпечення, які побудовані на принципово нових засадах. Їхньою метою є:

- підвищення рівня життя пенсіонерів;
- встановлення залежності розмірів пенсій від величини заробітку і трудового стажу;
- забезпечення фінансової стабільності пенсійної системи;
- заохочення громадян до заощадження коштів на старість;

– можливість виходу на пенсію в пізнішому віці, ніж передбачено законодавством, що сприяє збільшенню надходжень. При цьому громадяни зможуть отримувати пенсії вищого розміру.

Існують два шляхи підвищення розмірів пенсій за рахунок страхових внесків: зростання надходжень від сплати пенсійних внесків; збільшення відношення кількості працівників, котрі сплачують внески, до кількості пенсіонерів. Чим більше це співвідношення, тим вищими можуть бути розміри пенсій. Збільшити його можна за умови стимулювання пізнішого віку виходу на пенсію через збільшення розмірів пенсій або зміни механізму фінансування пільгових пенсій, що їх призначають у періоди роботи і виплачують у повному розмірі.

Підвищення віку виходу на пенсію не означає, що пенсії нікому буде отримувати. Дехто із спеціалістів вважає, що вирішуючи питання пенсійного віку, необхідно враховувати лише середню тривалість життя в країні. Однак у системах пенсійного забезпечення суттєвим є показник тривалості життя з досягненням пенсійного віку.

В Україні вік виходу на пенсію нижчий, ніж у багатьох країнах, які провели пенсійні реформи. Будь-яка пенсійна система повинна спиратися на принцип: ті, хто сплачує однакові внески, мають отримувати й однакові пенсії, тому важливим питанням пенсійного забезпечення сьогодні є встановлення однакового віку виходу на пенсію для жінок і чоловіків. У Великобританії, Естонії, Канаді, США, Угорщині вік виходу на пенсію однаковий для жінок і чоловіків: у США він становить 67 років, Великобританії та Канаді — 65, Естонії — 63, Угорщині — 62 роки.

Експерти ООН вважають, що в умовах ринкової економіки диференціація пенсійного віку за ознакою статі є дискримінаційною, оскільки рівень життя залежить насамперед від професійної кар'єри і періоду трудової діяльності. Крім цього, нижчий вік виходу на пенсію для жінок розхитує баланс механізму фінансування пенсій, включаючи їх до своєї категорії пільговиків: вони сплачують внески на п'ять років менше, живуть на кілька років більше від чоловіків, а пенсію отримують однакову. Отже, якщо не встановити залежність розміру пенсії від віку виходу на пенсію, то доведеться й надалі виплачувати

дуже малі пенсії людям похилого віку, які становлять значну частку в суспільстві [2].

Говорячи про проблему підвищення пенсійного віку, варто наголосити, що від її вирішення одні верстви населення виграють, а інші програють. Завдання полягає в тому, щоб забезпечити виграш найменш захищених і відповідно найбільш нужденних верств населення. Вони абсолютно нічого не втраять від підвищення пенсійного віку, а виграти можуть, коли зекономлені кошти держава витратить на збільшення пенсій передусім для них.

Хто програє від такого рішення? Якщо вважати програшем збільшення періоду трудової діяльності, то програють ті, кому сьогодні 45–50 років. Але вони зможуть без обмежень працювати, отримуючи істотно більші доходи в порівнянні з пенсією. «Щоб пом'якшити сприйняття його населенням, підвищення пенсійного віку доцільно провести поступово, розтягнувши його на певний проміжок часу» [6].

Проблема підвищення пенсійного віку, безумовно, пов'язана з політикою зайнятості, зокрема з можливостями підтримувати низький рівень безробіття. Але, по-перше, не може бути і мови про значне підвищення пенсійного віку в умовах сучасної економічної кризи, а по-друге, йдеться про дуже поступовий процес, який розвиватиметься на фоні скорочення загальної чисельності населення працездатного віку.

При вирішенні термінових питань — передусім ліквідації заборгованості — припустимим є тимчасова концентрація зусиль на окремих напрямках дій, але короткострокові пріоритети мають бути підпорядковані тим, що формуються на більш віддалену перспективу і мають стратегічний характер.

Отже, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що необхідно:

- встановити пряму залежність розміру пенсії від розміру внесків: хто сплачує внески більшого розміру або протягом довшого часу, той одержуватиме пропорційно більшу пенсію порівняно з тими, хто робить менші відрахування з меншого заробітку чи працює протягом коротшого часу;

- забезпечити точний облік періодів зайнятості, заробітної плати і сплачених внесків. З цією метою в Україні тепер створено систему персоналізованого обліку відомостей;

– упорядкувати систему призначення пільгових пенсій. Всі працівники, котрі сплачують однакові внески, мають отримувати однакові пенсії;

– стимулювати пізніший вихід на пенсію. Завдяки продовженню пенсійного віку вдасться збільшити кількість платників внесків і підвищити пенсії.

Водночас, слід зауважити, що в історії українського пенсійного забезпечення настав новий етап — час вдосконалення пенсійного законодавства. Проте, не дивлячись на всі позитивні зрушення останніх років, залишається ще багато аспектів, які не дають змогу повною мірою виконувати принципи соціальної держави — забезпечити гідний рівень життя населення, у тому числі й громадян пенсійного віку. Не всі проблеми у сфері пенсійного забезпечення населення ліквідовані. Проблема пенсійного забезпечення лишається однією з найактуальніших у сфері соціальної державної політики.

Джерела та література

1. Бенько І. Д. Проблеми пенсійного забезпечення громадян України. — Тернопіль: Економічна думка, 2004. — С. 96–98.
2. Кір'ян Т., Шаповал М. Насущні проблеми соціальної політики // Праця і зарплата. — 2007. — № 8. — С. 5.
3. Макарова О. Демографічні проблеми і соціальна політика // Праця і зарплата. — 2007. — № 45. — С. 4.
4. Надточій Б. Соціальне страхування в контексті історії // Соціальний захист. 2003. — Вип. 2. — С. 24.
5. Ткаченко Л. Важливий етап пенсійної реформи // Праця і зарплата. — 2007. — № 7. — С. 7.
6. Ткаченко Л. Особливості розвитку пенсійної системи в Україні // Праця і зарплата. — 2006. — № 32. — С. 5.

Анотації

Лопаків В. С. Система пенсiонного забезпечення: сегоднiя и завтра.

Освещены актуальные вопросы пенсионного обеспечения граждан Украины в процессе проведения пенсионной реформы. Акцентировано внимание на изменении механизмов финансирования пенсий и создании условий для установления четкой зависимости размеров пенсии от выплаченных взносов.

Lopakov V. S. System of the pension providing: today and tomorrow.

The pressing questions of the pension providing of citizens of Ukraine are reflected in the process of implementing the pension reform. Attention is given to the change of mechanisms of pensions financing and conditioning for establishment of strict dependence of pension size on the paid contributions.

В. М. Осипов

ВІДОМІ ЗАХІДНІ ІСТОРИКИ ПРО ГОЛОДОМОР 1932–1933 РОКІВ В УКРАЇНІ

У даній статті розглядається актуальність проблеми вивчення Голодомору 1932–1933 рр. в Україні. Піднімається питання про необхідність пам'ятати і знати про одну з жахливих трагедій ХХ століття.

Історична свідомість служить підставою для формування світобачення суспільства, наукова інтерпретація минулого набула особливого значення в посткомуністичній Україні, де часо дають знати догми та стереотипи тоталітарної культури.

В Україні стало можливим говорити про голодомор після грудня 1987 року. І тільки через дев'ять років, 26 листопада 1998 року, Указом Президента України було встановлено День пам'яті жертв голодомору (кожна четверга субота листопада). У травні 2003 року Верховна Рада України в офіційному зверненні до народу України визнала голодомор 1932–1933 років актом геноциду. Але це рішення пройшло з мінімальним результатом — 226 голосів. Генеральна Асамблея ООН 2003 року поширила заяву, у якій визнала Голодомор 1932–1933 років «національною трагедією українського народу». Факт геноциду українців сталінським режимом у 1932–1933 роках було офіційно визнано 11 урядами країн світу, серед яких Австралія, Угорщина, Ватикан, Литва, Сполучені Штати Америки. 4 листопада 2005 року Президент України В. А. Ющенко в Указі «Про вшанування жертв і постраждалих від голодоморів в Україні» назвав голодомори 1921–1923, 1932–1933 та 1946–1947 років геноцидом українського народу. За поданням Президента Верховна Рада України 28 листопада 2006 року ухвалила Закон «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні»,